

ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Τον Πολύκαρπο Γιωρκάτζη τον συνάντησα πρώτη φορά ένα βράδυ στις αρχές του Γενάρη του 1964, ενώ μαίνονταν οι μάχες μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων στασιαστών, στο σπίτι του, στην οδό Μετοχίου. Μαζί μου ήταν ο τότε ανθυπολοχαγός Νίκος Βαρναβίδης και ο μακαρίτης Γιώργος Σελίπας. Καθισμένοι μπροστά στο τζάκι ανακάτευε τα ξύλα. Μπροστά του είχε ένα πακέτο τσιγάρα, από το οποίο μας πρόσφερε. Έδειχνε πως εκείνη τη στιγμή η μόνη του φροντίδα ήταν να μας κάνει να αισθανθούμε άνετα, κυρίως εγώ, που πρώτη φορά τον έβλεπα από τόσο κοντά.

Έκτοτε γίναμε φίλοι και όσο περισσότερο τον γνώριζα τόσο περισσότερο τον εκτιμούσα και τον αγαπούσα. Είχε αυτό το χάρισμα ο Γιωρκάτζης: αφοπλιστική απλότητα και μετριοφροσύνη, αλλά και μια σοφία που πήγαζε από το μόχθο, τον πόνο και τις δυσκολίες μιας πυκνής ζωής, γεμάτης αγώνες, βασανιστήρια, φυλακίσεις, αποδράσεις, έγνοιες.

Κοιτώντας τον κανείς προσεκτικά, εκείνο που διέκρινε στο πρόσωπό του ήταν τα μάτια του. Ήταν ίσως τα πιο έξυπνα μάτια που είχα δει στη ζωή μου. Διαπεραστικά, γελαστά, αλλά και κάποτε σκληρά, άλλοτε κουρασμένα και άλλοτε λαμπερά, ένας κόσμος ολόκληρος. Όταν γελούσε –και γελούσε συχνά–, έλαμπαν σαν σταγόνες από φως.

Η ζωή του Πολύκαρπου Γιωρκάτζη και ως αγωνιστή και ως υπουργού υπήρξε συναρπαστική.

Ανεξάρτητα αν κανείς τον συμπαθεί ή τον αντιπαθεί, αν τον εγκωμιάζει ή τον επικρίνει, δεν μπορεί να μην τον χαρακτηρίσει με το επίθετο «καταπληκτικός».

Η φιλία μας συνεχίστηκε και έγινε πιο στενή όταν παντρευτήκαμε και οι δύο και αγοράσαμε διαμερίσματα στην ίδια πολυκατοικία, τον ίδιο χρόνο (1967), στη Λευκωσία, πίσω από το Χίλτον. Δεν θα περιγράψω εδώ περιστατικά που έζησα μαζί του στα έξι χρόνια της στενής μας φιλίας, αφού άλλος είναι ο σκοπός αυτού του βιβλίου.

Εκείνο, όμως, που θέλω να πω είναι ότι είχα πάντα τη σφοδρή επιθυμία να μου δι-

ηγείται ιστορίες της εποχής της ΕΟΚΑ. Και όχι μια φορά την ίδια ιστορία, αλλά και δυο και τρεις, γιατί πάντα κάτι θυμόταν που το είχε παραλείψει τις προηγούμενες φορές.

Έτσι, από τότε μου είχε μπει η έμμονη ιδέα ότι όλα αυτά που άκουγα εκστατικός έπρεπε να γίνουν βιβλίο, έπρεπε η απίστευτη ζωή αυτού του ανθρώπου να γίνει ταινία.

Ο Πολύκαρπος Γιωρκάτζης αγαπούσε πολύ όλους τους αγωνιστές της ΕΟΚΑ και τους φρόντιζε. Εκτίμηση, όμως, ιδιαίτερη έτρεφε στον Γρηγόρη Αυξεντίου και στον Μάρκο Δράκο. Όταν μιλούσε γι' αυτούς, μου έδινε την εντύπωση ότι χανόταν, ότι βρισκόταν κάπου αλλού.

Τον Δεκέμβρη του 1969 αποφασίσαμε με τις συζύγους μας να πάμε οι τέσσερις μας στη Βηρυτό, για να κάνουμε εκεί Πρωτοχρονιά. Μέναμε στο ξενοδοχείο Saint George.

Ένα πρωινό, που ήμαστε οι δυο μας στην καφετερία του ξενοδοχείου και πίναμε καφέ, ξαφνικά μου λέει: «Πες μου, τον πατέρα σου τον βασάνισαν πολύ στο Special Branch;* Έτσι έμαθα».

Του λέω «ναι, να φανταστείς ότι έφαγε τόσο ξύλο, που έκαμε έξι μήνες, από τη μέση και πάνω, μέσα στο γύψο».

«Άκουσα», μου λέει, «ότι έφαγε ξύλο, αλλά όχι κι έτσιν».

Αδραξα αμέσως την ευκαιρία. «Ξέρεις, μου έχεις διηγηθεί τόσες ιστορίες για την εποχή της ΕΟΚΑ, ποτέ όμως δεν μου είπες για τα βασανιστήρια που υπέστης. Πρέπει να πέρασες πολλά, στην Ομορφίτα, στις Πλάτρες, στο Σεράγι...»

«Πάρα πολλά... και σήμερα ακόμα που τα σκέφτομαι απορώ πώς άντεξα. Με χτυπούσαν με γροθιές στο πρόσωπο, στο στομάχι, παντού, με πετούσαν σαν μπάλα από τον έναν τοίχο στον άλλο. Λιποθυμούσα από το ξύλο και μου έριχναν κρύο παγωμένο νερό να συνέλθω και ξανά από την αρχή. Μου έκαναν τεχνητούς πνιγμούς μέσα σε ούρα και βενζίνη. Μ' έδεσαν πάνω σ' ένα σιδερένιο κρεβάτι και χοροπηδούσαν πάνω μου. Μετά μου έκλειναν τη μύτη, μου άνοιγαν το στόμα και μου έριχναν βίαια κονιάκ, για να ζαλιστώ και να μιλήσω. Το οινόπνευμα με ζάλιζε τόσο, που μου προκαλούσε συνεχείς εμετούς και λιποθυμίες. Με χτυπούσαν πολύ δυνατά, με μπουκάλια, με ρόπαλα και με ό,τι έβρισκαν, στα γεννητικά όργανα, μέχρι λιποθυμίας. Ξανά κρύο νερό για να συνέλθω και πάλι τα ίδια. Στις Πλάτρες μ' έβγαζαν τη νύχτα έξω στο χιόνι, με κρέμαζαν από ένα δέντρο, σχεδόν γυμνό, και με βασάνιζαν με βάρδιες, γιατί κουραζόντου-

---

* Ειδικό ανακριτήριο (κολαστήριο).

σαν, μέχρι που ξημέρωνε. Έσβηναν τσιγάρα πάνω στα πιο ευαίσθητα μέρη του σώματός μου. Όσο δεν μιλούσα και δεν απαντούσα στις ερωτήσεις τους, γίνονταν ακόμα πιο άγριοι. Το χειρότερο όμως μαρτύριο ήταν εκείνο του πνιγμού. Νόμιζα ότι έσβηνα από την ασφυξία και έχανα τις αισθήσεις μου. Πολλές φορές παρακαλούσα να πεθάνω.

»Υστερα απ' αυτά τα άγρια βασανιστήρια, μ' έκλειναν στο περιβόητο Dark Room. Παντού μαυρίλα, παντελής απουσία φωτισμού και μια δυσωδία από ακαθαρσίες, που σ' έπνιγε. Έμενα εκεί μέσα νηστικός δεν ξέρω κι εγώ πόσες μέρες, χωρίς νερό, χωρίς τίποτα. Ήταν μια μέθοδος για να σου σπάσουν τελείως το ηθικό. Όταν τέλειωνε η «θητεία» στο Dark Room, ξανά από την αρχή τα βασανιστήρια. Το ότι ζω ύστερα απ' αυτά που πέρασα στις Πλάτρες και στην Ομορφίτα μόνο σε θαύμα οφείλεται».

Αφιερωμένη, σαν αντίδοτο λήθης, στους συναγωνιστές του Πολύκαρπου Γιωρκάτζη είναι η έκδοση που κρατάτε στα χέρια σας: ως χρέος μνήμης, μα κυρίως ως υπόμνηση χρέους. Αφιερωμένη στη γενιά εκείνη των αγωνιστών που πέρασε αλυσίδα δοκιμασιών και βασανισμών, που ανδρώθηκε με τα υψηλότερα ιδανικά, που αγωνίστηκε με μυθική τόλμη, που δεν γύρισε ποτέ την πλάτη στο θάνατο και στις θυσίες.

Στις μαρτυρίες που ακολουθούν, όπου καμιά υστεροβουλία δεν υπάρχει στους μάρτυρες (υπάρχουν όλες μαγνητοφωνημένες), ο αναγνώστης θα ανακαλύψει τον ανθρώπινο Γιωρκάτζη, τον αδάμαστο αγωνιστή με τη θυσιαστική διάθεση – μια κολώνα φωτεινή στην Ελληνίδα νήσο Κύπρο.

Σήμερα, από εκεί που βρίσκεται, μας στέλνει τα μυστικά μηνύματά του – ας τα ενστερνιζόμαστε κατά περίπτωση και κατά περίπτωση.

Το δικό μας καθήκον έναντί του είναι να μην πατούμε και να μην καταπατούμε τις θυσίες του και να μην πληγώνουμε περισσότερο τη σαρανταπληγιασμένη ψυχή του.

Υπάρχουν κάποιοι σήμερα που δεν μπορούν –όσο και να το 'θελαν– ούτε να οικειοποιηθούν ούτε να συμεριστούν τον αγώνα της ΕΟΚΑ, το μεγαλείο και τους άθλους του. Έχουν ενταχθεί οριστικά στα μετόπισθεν της Ιστορίας. Γι' αυτό, ας προτιμήσουν της αιδημοσύνης τη σιωπή. Ας μην προσπαθούν να μηδενίσουν τον Αγώνα. Ας μη διαβάλλουν και ας μην εκδηλώνουν τον απωθημένο φθόνο και το ανομολόγητο μίσος τους για τον Αγώνα στο ανθρώπινο πρόσωπο του Πολύκαρπου Γιωρκάτζη. Είναι πλέον αργά – πολύ αργά και μάταιο. Ας γνωρίζουν, όμως, ότι μπορεί οι άνθρωποι να ξεχνούν· η Ιστορία όμως δεν ξεχνά, ούτε παραγράφεται ούτε ξαναγράφεται· προπαντός δεν συγχωρεί.

Γιώργος Ηλιάδης